

ASCESE

30 augustus 1974

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt dus zelf na. Het is vandaag de 4e vrijdag van de maand. Dit betekent, dat de volgende vrijdag bestemd is voor uw vragen. Vandaag behandelen wij een onderwerp, door u in de zaal gesteld. Mag ik van u weten, wat uw keuze voor heden is?

ASCESE

Ofschoon men meent dat dit een wijze van leven is, is het in feite eerder een wijze van denken, die op zich niet zo dwaas is:

Wanneer ik rust vind in mijzelf, zo kan ik ook innerlijke vrede vinden. Hoe minder de buitenwereld mij stoort in mijn bespiegelingen, hoe minder ik gehecht ben aan allerhande zaken, hoe gemakkelijker ik die rust zal vinden. Indien ik die innerlijke rust en harmonie gelijkstel aan hemel, God, kosmische harmonie, zo heb ik op deze wijze ook een krachtbron aangeboord. Dat is het hoofddoel: een band met God, het verwerven van innerlijke krachten. Men dient echter goed te beseffen, dat bij ascese de onthouding, de zelfkwellen, niet werkelijk belangrijk zijn. Het gaat er uiteindelijk om, wat je bent. Hoe je dit geworden bent en hoe je dit verder in stand weet te houden, doet in feite niet verder ter zake. Belangrijk is dat de asceet het gevoel heeft dat hij door zijn wijze van leven dicht bij God staat. Juist hierdoor vindt hij ook meer en meer de mogelijkheid zich te verplaatsen in de gevoelens en het bestaan van anderen. Dit acht ik een van de grootste verworvenheden die bij een juiste vorm van ascese voor de mens kenbaar kan worden.

Wanneer je kijkt naar een bloem, zo zie je niet alleen als mens een bloem met haar kleur e.d., maar je voelt je ook een bloem. Je wordt je bewust van sap-drift, bewust van het langzaam maar onvermijdelijk je wenden naar de zon. Je voelt a.h.w. of je droog staat of niet. Op deze wijze beleef je dus veel intenser wat er op de wereld rond je bestaat. Je begrijpt de dingen beter. Je wordt ook minder gevoelig. Wanneer bv. de kat een muis eet, dan weet je, wat het is om als muis door een kat gevangen en gegeten te worden. Maar je beseft ook, wat het voor de kat is om een muis te vangen en te eten. Hierdoor begrijp je dat dit een natuurlijk gebeuren is, een deel van een soort keten die je als mens op grond van menselijke overwegingen niet mag veroordelen of zelfs verstoren. Je bent daardoor veel beter dan gewone mensen aangepast aan het werkelijke gebeuren van de wereld rond je. Je kunt daardoor hierop ook juist reageren.

In de goede vormen van ascese zien wij dan ook een veel grotere vervlochtenheid met alle andere leven ontstaan en zo ook een gevoel ontwikkelen voor dit andere leven. De eigenschap die hierbij een rol speelt, kun je niet als een vorm van telepathie beschrijven, maar zeker is dat je vooral de gevoelens van je omgeving zuiver overneemt. Je wordt je bewust van jezelf. Maar dat betekent dat je dan ook niet moet vechten met jezelf. Het grote gevaar van ascese ligt vooral in dit laatste: Een mens die afstand wil doen van de wereld heeft vaak het gevoel dat hij tekortschiet wanneer hij soms het achtergelatene betreurt, of zelfs daarvan weer even profiteert. Hij heeft zelden begrip voor de betekenis van hetgeen hij doet, de reden waarom hij zoveel uit het leven terzijde stelt. Het doet mij denken aan die bouwpaas die staande voor zijn nieuwe kerk, een mooi gebouwde meisje voorbij zag gaan. Hij keek haar wat hongerig achterna, draaide zich om, keek naar zijn kerk en sprak: Nu ja, je kunt niet alle dingen tegelijk hebben.

Zo, bewust vergelijkend, zou de asceet moeten denken. Het bereiken is een kwestie van bewust kiezen, niet van een werkelijk afwijzen van grote delen van het menselijke leven. Een asceet is een mens, vol angsten, begeerten, dromen, zoals elke mens. Ziet hij dit als zwakte, dan komt hij in een voortdurend grotere innerlijke gespannenheid te verkeren.

Juist wanneer men zich geheel uit de wereld terugtrekt, zal dit verschijnsel een grotere rol gaan spelen. Er zijn immers geen invloeden van buitenaf meer die de gedachtegangen van de mens kunnen veranderen. De asceet is geheel met zichzelf bezig, met zijn begeerten en angsten en wordt hierdoor meer gebiologeerd dan een normaal mens ooit zal kunnen zijn. Het gevolg is dat hij, dit niet willende aanvaarden als een normaal deel van zijn wezen, zich voortdurend achtervolgd en gekweld gevoelt door duivels en demonen. Wat gezien de omstandigheden begrijpelijk is, maar wel betekent dat zo iemand een tikje krankjorum wordt.

Indien u mij vraagt of ascese altijd en voor eenieder aanbevelenswaardig is, zo moet ik u antwoorden dat dit te sterk van de persoonlijkheid afhankelijk is om een algemeen antwoord te kunnen geven. Wel is het voor eenieder altijd beter, wanneer de eisen die aan de wereld worden gesteld, betrekkelijk gering zijn. Veel eten op zich is heus zo erg niet, lekker eten evenmin. Maar wanneer dit een dwangverschijnsel wordt, wanneer je eenvoudig steeds moet eten, doodgewoon omdat de voeding en de daarbij optredende prikkels van het lichaam je zo biologeren, dat je geen tijd meer hebt voor iets anders, is er natuurlijk wel een groot deel van de betekenis uit je leven verdwenen. Een eenzijdige belangstelling voor een enkel facet van het leven, voedsel, mooie mannen, vrouwen enz. enz. is altijd zowel voor de levensvreugde als voor de levensinhoud van de mens schadelijk. Heb je eenmaal geleerd met een minimum genoeg te nemen, zo verdwijnt die eenzijdigheid op de duur en word je zo meer en meer vrij.

Dat is een van de kernpunten van elke ware ascese: zij betekent een vrij zijn, niet een gedwongen worden tot iets. De asceet ervaart het geheel van het leven bewust en heeft om daartoe in staat te zijn, geen behoefte aan een stickie, een sigaretje, een borrel, koffie of thee. De asceet heeft, om volledig en bewust te leven, dergelijke dingen dus niet nodig. Maar hij kan ze gebruiken. Dat is zijn grootste kracht. Ofschoon er geen absoluut juist of onjuist bestaat in ascese, kan ik u enkele voorbeelden geven.

Een van onze lievelingen is Franciscus van Assisi. Toen deze als bedelmonnik ging leven, bedelde hij om voedsel. Alles wat hij kreeg, hutselde hij door elkaar tot het zo onsmakelijk mogelijk was en gooide er nog as op ook. De man was doodgewoon bang, dat hij het lekker zou vinden. Wat dwaas is. Kijk dan eens naar de Gautama Boeddha. Die leefde soms aan het hof van vorsten. Daar nam hij eenvoudig het hem gebodene en dat was gemeenlijk wel het beste van het beste. Het was, alsof hij tot zich sprak: ik heb de mogelijkheid, het hindert mij niet, maar kan een kleine vreugde zijn. Waarom zou ik daarvan dus geen gebruik maken. Maar met hetzelfde gemak nam hij ook genoeg met hetgeen hij langs de weg bijeen bedelde, hoe beperkt of onsmakelijk dat vooral in het begin soms was. De Boeddha was niet bang met grote geleerden van zijn tijd of met machthebbers in debat te gaan en deed dit dan ook vaak. Maar hij ging, bij alles wat hij deed, uit van het belang dat iets voor hem had. Het is bv. bekend dat hij eens voor een grote schare van monniken in het eerste klooster zou gaan spreken. De leraar echter kwam maar niet opdagen, zodat eenieder zich op de duur grote zorgen begon te maken. Later bleek dat de leraar onderweg in een soort debat was geraakt met een prostituee. Met haar zat hij te praten en thee te drinken, terwijl vele monniken op hun meester wachtten. De Boeddha dacht daarover niet verder na. Het gesprek was voor hem op dat ogenblik belangrijk. Hij deed de dingen zoals hij die belangrijk achtte, vroeg zich niet af of men iets van hem verwachtte of niet, of men hem eerde of verachtte. Hij was zoals hij was, handelde zoals hij dit juist achtte. Dit was de onthechting van de Boeddha: Niet een verwerpen, geen angsten dat hij iets leuk, gezellig of goed zou kunnen vinden, maar een: Ik heb deze dingen niet nodig. Ik ben mijzelf en wat komt, neem ik zoals het bij mij, zoals ik ben, past.

In de ascese horen wij ook altijd weer over het bidden van de asceten. Nu kan het bidden van de mens een werkelijke poging zijn om met God te communiceren. Dan spreek je tot je God en ben je daarna stil en luister je. In het werk van Thomas a Kempis wordt dit aardig weergegeven. Maar wanneer de mensen voortdurend bidden alleen maar om te bidden, is het gebed een vorm van zelfverheerlijking geworden. Er zijn kloosterlingen die verslaafd zijn aan hun gebed, die alles op zij zullen zetten, zelfs het meest menselijke, zelfs hun vermogen een medemens te redden, omdat het op een bepaald ogenblik tijd is om te bidden.

Een asceet, die voortdurend bezig is met bidden en mediteren en al het andere daarvoor opzijzet, leeft niet werkelijk. Hij is dan een soort levende dode en wordt zeker niet bewuster. Ascese berust op een beheersen van jezelf, niet op een ontvluchten van de wereld.

U hebt mogelijk het verhaal wel gehoord van een zeer bekende Tibetaanse meester die boven in de bergen leefde. Hij had daar een heel eenzame kloosterlingengrot. De sherpa's kwamen wel naar boven toe en brachten hem dan wat voedsel. Maar eens in de drie jaren kwam de man naar beneden, ging naar de dichtsbijzijnde havenstad en hing een paar maanden de beest uit, dat het niet mooi meer was. Toch was hij een ware geestelijke meester. Maar wat zei de man, wanneer men hem naar de redenen van deze zelfverlaging vroeg? "Boven in de bergen zou ik anders vergeten, hoe het beneden is."

U grinnikt daar wat om. Toch ligt hierin een grote wijsheid. U wilde immers in uw onderwerp iets horen over de voordelen en de gevaren van ascese. Laat mij het dan zo stellen: De voordelen zijn het vermogen meer jezelf te zijn en meer bewust deel te zijn van de gehele wereld, het vermogen ook je bewust verbonden te voelen met vele facetten van het bestaan, waaraan anderen mensen voorbij plegen te gaan. Uiteindelijk komt men ook tot het vinden van banden met geestelijke werelden die de z.g. nuchter denkende mensen imaginair zullen noemen. Je leeft dus vollediger en bent vrijer. Maar de gevaren en de nadelen zijn, dat je snel meent je geheel los te moeten maken van de gehele mensheid. Wat je niet werkelijk kunt, omdat je nu eenmaal deel daarvan bent. Er is een gevaar dat je je boven anderen verheven zult gaan achten, omdat jij volgens eigen inzicht je God of ideaal geheel dient en anderen dit volgens jou niet doen. Wat dan uiteindelijk neerkomt op een soort intellectuele zelfbevrediging. Om een goed asceet te zijn, moet je ook begrijpen dat je door je werken en streven niet meer bent dan een ander, doch alleen meer hebt leren begrijpen dan een ander. Een gevaar van ascese is ook, dat men al snel ertoe komt anderen te veroordelen voor hun gedrag zonder te trachten hen te begrijpen en te beoordelen, volgens de waarden en inhoud van hun eigen leven, hun eigen mogelijkheden.

Wat een mens doet in zijn leven, is zijn eigen zaak. Wanneer een mens hulp nodig heeft, moet je hem helpen, zodra hij daarom vraagt. Meen je vanuit jouw standpunt dat die ander hulp nodig heeft, maar vraagt hij daarom niet, dan moet je die ander het recht toekennen zijn eigen weg te gaan. Een mens moet vrij zijn ook om hulp te vragen, te weigeren, of gewoon zijn eigen weg te gaan, ongeacht de inzichten van anderen. Dit te beseffen is waarschijnlijk voor velen de moeilijkste opdracht die met ascese gepaard kan gaan. Want de meer ascetisch aangelegde mensen blijken snel geneigd te zijn de gehele wereld onder de knoet van hun eigen, vaak wat verwrongen complexen te brengen. Zij trachten de mensen duidelijk te maken dat dit hiervoor dient en dat daarvoor, en wee wanneer men een andere opvatting durft hebben, of een ander gebruik van middelen en mogelijkheden tracht te maken. Dan is dit duivels, zondig, verboden. Wat natuurlijk dwaasheid is. Wanneer ik weet, dat iets voor mij niet juist of goed is en ik doe dit toch, dan zondig ik inderdaad. Maar dan zondig ik altijd nog meer tegen mijzelf dan tegen mijn God, want deze heeft alle mogelijkheden geschapen en kan m.i. dus moeilijk boos worden wanneer iemand daar ook gebruik van maakt. Dergelijke mensen worden, vaak met gevoelens van een hoge bestemming en roeping, dan voor anderen tot tirannen, dictatoren. Wanneer je meent dat jij weet wat voor ieder goed is, ben je gemeenlijk alleen maar de grootste dwaas die er bestaat. In de ascese zien wij dergelijke ontwikkelingen helaas al te vaak voorkomen.

Denk niet, dat ascese alleen maar in verband met godsdiensten voorkomt. Zij bestaat wel degelijk ook bij bepaalde politieke richtingen, die zuiver materialistisch gericht en georiënteerd zijn - ofschoon zij in hun dogmatisch denken veel van een geloof weg plegen te hebben. Want er zijn vele mensen die zonder over de mogelijke juistheid der grondstellingen na te denken, dezen aanhangen en van anderen eveneens een dergelijke kritiekloze aanvaarding eisen. Wat kenmerkend is voor gelovigen van alle soorten. In dergelijke groepen zien wij ook mensen die zich dwingen met een minimum aan behoeften te leven, die alles opofferen aan hetgeen zij beschouwen als het belang van hun partij en land - of de mensheid, zoals men eufemistisch deze waarden wel pleegt te noemen. Ook dergelijke mensen zijn vaak bang voor de volheid van het leven. Ook zij prediken onthouding, zeggen dat eenieder die menselijke waarden op de voorgrond stelt, decadent en verdorven is.

Het grootste gevaar van ascese is wel dat men op grond van eigen offers zich als arbiter meent te mogen stellen boven de mensheid en alle menselijk eigenschappen meent te mogen beoordelen aan de hand van eigen leven, en eigen angsten en deugden.

Toch mag je niemand een streven naar ascese afraden. Want elke mens heeft het recht op het volgen van zijn eigen weg. Elke mens heeft, naar ik meen, ook het recht zijn eigen fouten te maken. Vooral dit laatste wordt ook door niet-asceten naar ik vrees al te vaak vergeten.

Hebt u commentaar? Neen? Dan komt onderwerpje twee aan de beurt en gaan wij iets zeggen over:

MINERALEN EN PLANTEN

Wanneer wij spreken over het verband tussen mineralen en planten vallen enkele punten op: Wanneer wij kristallen in een verzadigde oplossing brengen, begint er een groeiproces dat soms heel sterk doet denken aan het plantaardige groeiproces. Alleen verschilt er iets: de plant bouwt zich van binnenuit op. De kristallen concretiseren zich vanuit de oplossing. Er is soms een overeenkomst in vorm te vinden, maar zeker niet in essentie.

Een mineraal is vaak voor de plant voedsel. Een plant kan niet leven wanneer er geen mogelijkheid is bepaalde mineralen in suspensie uit de bodem te halen. Het leven en groeien van de plant vloeit voort uit het vermogen voedingsstoffen te absorberen. Gebrek aan bepaalde voedingsstoffen doet de plant sterven, of veroorzaakt misvorming daarvan. Zonder vocht – hoe weinig dit soms ook zal zijn – zal de plant geen suspensie kunnen vinden van het mineraal en is groei onmogelijk – althans voor de planten van deze wereld. Een mineraal kent een eigen structuur. Juist. Maar dit is een kwestie van groepering van moleculen en blijkt niet door eigen actie te kunnen veranderen, kent ook geen aanpassing aan uiterlijke omstandigheden anders dan door vermenging of verdichting. Er is dus alleen sprake van een groepering van kleinste delen, gebonden aan vaste normen zonder mogelijkheden tot aanpassing zonder aardverandering.

Kijk nu eens naar leven. Het meest primitieve is mogelijk het half eiwit. Dit kan alleen ontstaan, wanneer er een bepaalde voedingsmogelijkheid, een voedingsbodem, aanwezig is. Wat dit betreft doet het dus wel denken aan kristallen die immers alleen onder bepaalde omstandigheden tot uiting komen. Na het ontstaan heeft een half eiwit echter reeds mogelijkheden tot multiplicatie, die afwijken van alles wat wij bij mineralen e.d. vinden. Iets verder vinden wij de eencelligen. Dezen kennen ook een bewust bewegingsproces, ofschoon dit bewustzijn alleen beperkt is door voorkeur en afkeur. Bij mineralen is een dergelijke mogelijkheid niet voorhanden, bestaat ook het besef niet dat voor het gebruik daarvan noodzakelijk is. De eencelligen kunnen wij later onderscheiden in jagers en gejaagden. De laatsten zijn de voorlopers van de planten, die bij de meercelligen reeds kenbaar beginnen te worden.

Wat ons weer brengt tot de plant: Een levend organisme met een eigen celstructuur met de mogelijkheid die celstructuur niet alleen te vervangen, maar ook in omvang toe te doen nemen, stofwisseling enz. Echt leven, met gevoel voor vele uiterlijke omstandigheden en invloeden. De plant is gemeenlijk gebonden aan één plaats, heeft de neiging zich zoveel mogelijk aan zijn omgeving aan te passen en zal niet kunnen leven waar die mogelijkheid niet bestaat. Onder andere omstandigheden wordt dus geen afwijkende verbinding gevormd, zoals in de chemie, maar wordt het leven zelf aangepast, of bestaat niet meer als mogelijkheid.

Verder weten wij dat mineralen onder omstandigheden delen aan de omgeving kunnen afgeven, maar geen wisselwerking tussen omgeving en zichzelf kennen anders dan door mogelijke verandering van toestand. Bij bindingen met andere stoffen ontstaat een algehele structuurverandering. Denk eens aan de oxidatie van ijzer bv. De plant kent wel omzettingsprocessen, ademt, maar blijft zichzelf. Steenkool bv. ontstaat uit de resten van planten, maar kent geen

leven. Dat leven kan ook niet meer in delen van de steenkool herontstaan. Terugwinning, zoals bij mineralen mogelijk is, bestaat voor een plant niet. Ook de vorm herontstaat niet, zelfs niet zonder leven. Neemt men echter kristallen en verpoederd men die, dan kan men dezen in een oplossing brengen. Dezelfde vorm kristal herontstaat dan telkens weer.

Het grootste verschil is kennelijk het leven van de plant. Zoekt men naar tussenvormen dan is het moeilijk deze te bepalen. Mogelijk is een virus nog de dichtste benadering van een tussentrap. Reeds het eencellige wezen is dermate verschillend van alle vaste stoffen in bouw en aard, dat geen overeenkomst aanwezig lijkt te zijn, ook al voedt de eencellige zich mogelijk met mineralen. Mineralen zijn vaste stoffen die een eigen vorm kennen, maar geen eigen bestaan kennen anders dan in vorm. Planten en eenvoudiger levensvormen zijn voor hun bestaan afhankelijk van werkingen van buitenaf, zoals licht, water, chemicaliën. Mineralen hebben een eigen kenmerkende structuur en eigenschappen, die altijd gelijk blijven onder gelijke omstandigheden. Planten kennen daarentegen mutaties, waardoor zowel vorm als aardveranderingen optreden. Bij deze mutaties mag verder worden opgemerkt dat zowel beschadigingen van het vruchtbeginsel - bestraling, ziekte, als van de plant zelf - erfelijk overdraagbare wijzigingen van vorm en eigenschappen ten gevolge hebben. Veranderen de omstandigheden waaronder een plant moet leven zeer sterk, dan sterft een groot deel van de plantensoort uit. Wat resteert toont een sprongmutatie waarbij zowel in vorm als eigenschappen zeer grote veranderingen zonder kenbare tussentrap voorkomen. In dit verband is het mogelijk voor u interessant op te merken dat verschillende cacteeënsoorten, nu groeiende in woestijnen, vroeger tot de varensoorten hebben behoord. Een overeenkomst is echter nu niet meer te vinden.

Onder de vetplanten komen soorten voor die zeer kleine maar volledige plantjes aan uitsteeksels voeden en loslaten, wanneer zij levensvatbaar zijn om door de wind te worden weggedragen, wat doet denken aan de wijze waarop sommige vissoorten hun eieren in de bek laten uitkomen om eerst de volggroeiende nakomelingschap de wereld in te zenden. Andere soorten kennen een voortplanting die doet denken aan het lozen van sporen zoals o.m. bij varensoorten voorkomt. Maar waar vinden wij ook hier een direct verband met mineralen? Ik kan deze niet vinden. Het leven maakt alle verschil. De levenskern is m.i. een soort DNA-molecuul, dat in staat is bij celdelingsprocessen eigenschaftsbepalend op te treden. Maar ook hierover is verschil van mening mogelijk en denkbaar.

Reactie: Sporen die buiten de dampkring worden gebracht, kunnen nog zeer lange tijd levensvatbaar blijven.

Antwoord: Dat is lang niet zeker, daar dit bepaald wordt door de structuur van de sporen. Plantensporen dragen in zich een samenstelling van stoffen, waaronder DNA, maar ook enig vocht. Dergelijke levensbeginselen kunnen over het algemeen de felle temperatuurswisselingen plus het ontbreken van druk niet verdragen. Reeds op aarde blijkt dat bij algehele dehydratie bepaalde zaden en sporen alle levensvatbaarheid verliezen, terwijl andere in staat zijn later langzaam weer vocht op te nemen en de onderbroken levensprocessen weer te hervatten. Het drijven in de ruimte van levensvatbare sporen is dan ook beperkt tot de allerkleinste wezens, zoals bepaalde microben en virussen. Indien u denkt aan bv. zwammen, varens e.d. in dit verband vrees ik, dat u het mis hebt. Microben, althans meerderen daaronder, zijn in staat bij het ontbreken van de juiste levensomstandigheden dormant te worden, waarbij alle leven rust en alle processen tot stilstand komen. Dergelijke wezens kunnen, na door lichtdruk ongetelde jaren door de ruimte gedreven te hebben, bij het ontmoeten van een juiste voedingsbodem, terug veranderen van een schijnbaar levenloos microstofje tot een levend en zich voortplantend wezentje.

Vraag: Zijn op deze wijze microben naar de aarde gekomen?

Antwoord: Geheel onmogelijk is dit niet, maar het lijkt mij toch nogal onwaarschijnlijk. Ik draag geen kennis van een dergelijke overdracht van leven uit de ruimte. De mogelijkheid verwerpen kan ik niet, daar het denkbaar is dat een wolkje van microben - dichtheid ongeveer 3 à 4 microben per km^3 - de baan van de aarde gekruist heeft op een ogenblik dat de stralingscondities

en rust in de atmosfeer een tot de aarde komen van een dergelijk klein organisme mogelijk maakte. Maar nogmaals: waarschijnlijk lijkt dit mij niet.

Vraag: Wat is het verschil tussen een virus en een microbe?

Antwoord: Er is een aanmerkelijk verschil in grootte. De microbe is groter dan een deeltje van een virus. Daarnaast is een virus in feite een soort halfleven, terwijl de microbe toch wel als volledig levend mag worden aangesproken. Een virus heeft eigenschappen die aan kristallen herinneren: een eigen vaste vorm, die in rust steeds weer wordt aangenomen en geen leven anders dan door een wisselwerking met de buitenwereld veroorzaakt. Een virus kan veranderen, maar "sterft" niet. Microben wel. Ook de voortplanting is anders: de microbe vermenigvuldigt zich door deling, het virus door simulatie van eigen evenbeeld buiten zichzelf met gebruikmaking van stoffen uit de omgeving.

Vraag: In de USA zou men reeds een kunstmatig virus hebben gemaakt, dus kunstmatig halfleven?

Antwoord: Dat lijkt mij wel mogelijk. Men heeft ook reeds eencellig leven en halfeiwitten gemaakt die enige tijd konden leven. Alleen kon men die niet maken of in leven houden met zuiver kunstmatige middelen. Men had daarbij bv. zeewater nodig en kon hiervan geen replica maken, ofschoon de chemische samenstelling wel geheel kunstmatig werd nagebootst. Ook andere natuurlijke oplossingen bleken noodzakelijk om de eencelligen enige tijd in leven te houden. Waaruit wel blijkt, dat de mens nog niet alles weet en nog niet alles geheel kan imiteren. Wel is men in staat gebleken bepaalde virussen te muteren, evenals stammen bacteriën. Zij behoren tot de z.g. biologische strijdmiddelen, waarvan er nogal wat zijn. De ellende is dat men niet voor al deze nieuwe "ziektekiemen" ook geen sera of bestrijdingsmiddelen zijn gevonden. Een aantal van dergelijke cultures is overigens wel officieel vernietigd, maar de vraag blijft bestaan, of dit volledig is geschied. De mens is een wonderlijk wezen dat kennelijk het meest creatief werkzaam is, wanneer het denkt aan vernietiging.

Dan wilde u iets weten over antimaterie.

ANTIMATERIE

Vereenvoudigend kun je stellen: Antimaterie is materie, die in uiterlijke structuur gelijk is aan de u bekende materie, maar waarbij het wentelingselement, waardoor kracht de schijn van vastheid verkrijgt, tegengesteld is aan die welke voorkomt bij de u bekende materie. Dit betekent dat, wanneer normale materie in contact komt met antimaterie, in beide vormen van stof, de draaiing van de kleinste delen wordt afgeremd. De kracht daarvan komt vrij en er ontstaat een soort atoomexplosie, waarbij echter, in tegenstelling met de normale atoomfysica, een groot deel van de kleinste delen geheel in energie worden omgezet en niet alleen een ontbinding van banen plaats vindt.

Antimateriedelen komen ook wel in uw eigen ruimte voor en zeker niet alleen in sterren op grote afstand. Maar dan wel in de ledige ruimte. In enkele gevallen zien wij ook atomen antimaterie, waarbij de eigen spin het meervoudige bedraagt van de normale omringende atomen en hun spinratio. Dan is door de snellere beweging een afstotende werking ontstaan die enkele atomen, maar nimmer grotere hoeveelheden tezamen voor beroering met de normale materiedeeltjes beschut. Antimaterie kan kunstmatig gemaakt worden of van de normale materie worden gescheiden, maar dit is een zeer ingewikkeld en kostbaar proces, waarbij grote spanningen en sterke magnetische velden een rol spelen. Onder laboratoriumcondities is het dan zelfs mogelijk deze antimaterie op te zamelen en te bewaren. Er is hierbij echter rekening te houden met het feit dat antimaterie explosief reageert op alle contact met normale materie, zodat steeds sterke velden en lage temperaturen bij het bewaren ervan een beslissende rol zullen spelen.

Tot mijn spijt ben ik niet deskundig genoeg om u van dit alles in eenvoudige woorden een redelijk juist beeld te geven.

Vraag: Algol is een dubbelster. Zijn beiden uit antimaterie?

Antwoord: Wanneer een dubbelster bestaat, kunnen beide sterren niet functioneren, tenzij beiden uit dezelfde aard materie bestaan. Beider straling en de onderlinge beïnvloeding is dan immers zo groot, dat partikels van de ene ster bij voortdurende andere ster zullen bereiken. Indien een van de beide sterren uit andere - antimaterie zou bestaan, zou dit een steeds heviger werking in beiden veroorzaken, waardoor beider corona op de duur zich zo zou uitstrekken, dat een uitwisseling van plasma onvermijdelijk zou worden met als gevolg het nova worden van beide sterren.

Indien twee sterren uit verschillende vormen van materie bestaan - materie en antimaterie - zal hun onderlinge afstand in lichtjaren tenminste 5 moeten zijn, daar anders de wederkerige beïnvloeding te groot wordt en beide sterren steeds minder stabiel zullen worden met alle gevaren van dien. Ook gaswolken die zeer ijl in de ruimte bestaan, zullen de onevenwichtigheid van een ster kunnen beïnvloeden, vooral wanneer zij uit tegengerichte materie bestaan. Ook dan wordt het omzettingsproces, waardoor de ster functioneert, gestoord en is vormverandering daarvan, of nova worden, waarschijnlijk, indien de gaswolk uitgestrekt genoeg is.

Vraag: Ik heb wel eens gehoord van anti-energie. Heeft dat hier ook mee te maken?

Antwoord: Als u het mij vraagt, is anti-energie eerder een moderne ziekte. Ik ken de term in ieder geval niet. Ik meen dat energie een werking is die ontstaat, wanneer op welke wijze ook een potentiaalverschil bestaat, waardoor flux van welke aard dan ook op kan treden. Daarom kan ik mij anti energie niet voorstellen, tenzij men deze gelijk wil stellen met entropie. Vergeef mij dat ik deze term niet ken en dus geen gefundeerd antwoord op uw vraag kan geven.

Overigens lijkt het mij goed nu mijn bijdrage te beëindigen. Ik meen dat in betrekkelijk korte tijd nog heel wat gezegd werd. Rest mij de taak kort samen te vatten, wat ik beweerd heb. Maar dat is in feite niet goed mogelijk nu. Ik wil daarom volstaan met een kort commentaar.

Wanneer je op de juiste wijze ascese beoefent, leer je beseffen dat je vele dingen beter kunt aanvoelen dan je dezen bewust kunt overdenken. De menselijke rede kent zekere limieten, het menselijk uitdrukkingsvermogen is nog veel meer gelimiteerd. Het belevingsvermogen van de mens omvat meer en is in feite het meestomvattend vermogen dat hij bezit.

Wanneer je dingen beleeft, zijn zij voor jou geheel kenbaar, ook al bevatten zij waarden die je nooit juist zult kunnen uitdrukken. Toch zul je met het aangevoelde en beleefde in al je reacties en berekeningen kunnen werken, zelfs al kun je niet redelijk duidelijk maken waarom je de gekende waarden juist op deze wijze en niet op een andere, schijnbaar logischerwijze manipuleert. Ik zou zeggen dat dit voor alle wetenschap geldt. Er is een ogenblik waarbij naast het denken nog iets anders komt. Noem het intuïtie, noem het toeval, geef het maar een naam.

Nu blijkt, dat mensen die de neiging hebben zich te vereenzelvigen met hetgeen waaraan zij werken, ontdekkingen doen die later wel logisch verklaarbaar zijn, maar waar op dat ogenblik geen logische aanleiding bestond. Dat zal gelden wanneer het gaat over bv. antimaterie, de verschillende vormen van leven, maar ook wanneer het gaat over de werelden van de mens en de werelden van de geest. Er zijn nu eenmaal dingen die je niet kunt zeggen, maar die je innerlijk toch kunt weten door het feit dat je je één gevoelt met je onderwerp.

Wat mij een goed slot lijkt voor dit eerste deel van de avond. Alles wat wij uitdrukken, is slechts een deel van hetgeen wij weten. Datgene wat wij bewust en redelijk weten, is op zijn beurt maar een klein deel van hetgeen in ons bestaat, op hetgeen wij werkelijk zijn. Daarom moeten wij allereerst steeds weer de nadruk leggen op hetgeen wij zijn, beseffende dat de rede voor ons alleen een middel is om de waarde van het zijn naast de andere waarden te leggen en tot een vergelijken te komen, terwijl zelfs dan ons vermogen ons uit te drukken voor de verworven erkenningen, altijd nog tekort zal schieten. Zelfs kunstmatige talen als de wiskunde zijn niet in staat alles weer te geven. Wanneer wij komen tot het bewezen punt en dit gaan uitdrukken, zal een ander de feiten kunnen terugvinden daarin. Dat wel. Maar de processen die ons brachten tot juist dit onderzoek en deze benadering, de feiten die voor een verder gaand begrip in wezen

noodzakelijk zijn, kunnen niet weergegeven worden. Voor mij geldt echter: het nieuwe vinden is een poging één te worden met het nauwelijks besepte, door te dringen tot de essentie ervan en vervolgens in jezelf het geheel doen uitkristalliseren, tot je je gevolgtrekkingen middels de rede aan anderen kunt overdragen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Goedenavond.

BEANTWOORDING VRAGEN

Goedenavond, vrienden.

Het is nog steeds een "u vraagt, wij proberen te draaien!" Zegt u het dus maar.

Vraag: Kunt u iets zeggen over hechten en onthechten?

Antwoord: Dat is eigenlijk eerder een doktersaangelegenheid. U bedoelt iets anders, dat weet ik wel. Het je hechten is de grote fout van de doorsnee mens. Er zijn mensen die denken dat zij tv hebben. Maar in feite heeft de tv hen, samen met de wasmachine, de ijskast, de auto enz.

Vele mensen hangen zozeer aan hun bezit, dat zij dit vereenzelvigen met hun ik. Wanneer de tv kapot is bv., zijn dergelijke mensen daar meteen ook kapot van enz. Is hun wasmachine verouderd dan krijgen zij er grijze haren van, enzovoorts. Ook aan medemensen hechten dergelijke personen zich veelal op soortgelijke wijze. Zij zeggen niet: Wat is het prettig dat jullie er zijn, maar beschouwen anderen als een soort eigendom. Dat is mijn zoon, mijn man, mijn vrouw. De zoon is een mens met een eigen aard, met een eigen wijze van leven en denken, eigen verlangens. Maar moeder of vader zien hun kind eerder als een verlengstuk van hun eigen ik. Je ziet vaak dat ouders die zich sterk aan hun kinderen op deze wijze hechten, die kinderen willen dressereren om iets te bereiken, wat de ouders niet waar konden maken en toch voor zichzelf steeds verlangden. Maar het persoonlijk bereik en verlangen van de jongere ligt meestal op een geheel ander terrein dan dat van de ouders, zodat dezen zich en hun kind ongelukkig maken, maar in feite maar weinig werkelijk bereiken.

Evenzeer zien wij hechting uitgedrukt in een "mijn man", "mijn vrouw". Nadrukkelijk. Hoe stelt men zich dit eigenlijk voor? Je gaat naar het stadhuis, haalt een stempeltje en hebt dan vanaf dat ogenblik iemand geheel als eigendom? Is deze gehechtheid dan een soort seksuele slavenhouderij of zoiets? De maatschappij mag oren dat deze twee voortaan een zullen zijn. Dat klinkt zelfs heel aardig. Maar in feite zijn beiden mensen verschillende mensen, die allereerst zichzelf willen zijn. Wanneer de "gehechtheid" dus ontaardt in een verlangen een ander te bezitten, te beheersen, de domineren, dan is het resultaat voor beheerste en beheers(t)er het meest ellendig, wat er bestaat.

Wanneer u niet op deze wijze aan dingen en mensen gehecht bent, hoeft u zich natuurlijk ook niet te onthechten. Dat is wel duidelijk. Maar op het ogenblik dat je ontdekt dat je te sterk gebonden bent aan allerlei zaken en mensen, wordt het toch wel tijd je dit goed te realiseren. Dan moet je leren zeggen: dat is nu wel mijn man of mijn vrouw, maar dat is een soort titel, een sociale weergave van een door ons beiden aanvaarde toestand. Het betekent niet dat ik vanaf dit ogenblik ook een monopolierecht heb verworven en naar believen de ander de duvel aan kan doen of zo. Mijn kinderen bv. zijn jonge mensen die men in of buiten een huwelijk tezamen heeft voortgebracht. Zeker. Maar bovenal zijn het mensen met een eigen recht van leven. Je hebt het recht niet van die kinderen dingen voor jezelf te verlangen, want zij zijn geen eigendom, geen contractpartners van je. Wanneer je alle bindingen die voor je belangrijk zijn, op deze wijze eens doorlicht, kom je al snel tot de conclusie, dat je doet of je meer bent en meer rechten bezit dan je ooit zult kunnen zijn of werkelijk waar zult kunnen maken. Dan beseft je ook: ik maak mijzelf steeds meer afhankelijk van allerlei dingen door het feit dat ik daaraan te zeer gehecht ben. Het is voor mij noodzakelijk te beseffen waar de relatie tussen mij en het andere feitelijk uit bestaat. Dan eerst kan ik leven vanuit de werkelijkheid.

Onredelijke sentimentswaarden zijn vaak een goed voorbeeld van overmatige gehechtheid. Denk eens aan het familiehorloge, dat betovergrootvader op zijn sterfbed aan zijn zoon heeft gegeven en dat zo uiteindelijk in uw handen terecht is gekomen. Men wil dan zoiets vaak niet meer missen. Maar het belangrijke ervan ligt in de herinnering. Het horloge zelf is daarvan alleen maar een uiterlijk teken. Nu loopt dit nog door verschillende generaties. Maar hoe vaak is men niet doodongelukkig, omdat een persoonlijk souvenir verloren ging, terwijl de herinnering ook zonder het uiterlijke teken blijft bestaan? Onthechting betekent dat je beseft, dat het stoffelijke teken in feite maar heel weinig te maken heeft met hetgeen in jezelf als herinnering berust, zodat het niet gewichtig kan zijn en zorgen en leed zeker niet waard is. Er zijn heel wat zaken en personen, waarvan het prettig voor je is, dat zij er zijn. Maar onthechting betekent dan een steeds beseffen dat je ook zonder dit kunt leven, blij kunt zijn, kunt werken enz.

Onthechting is in feite: beseffen, hoe weinig je werkelijk nodig hebt en hoe weinig je werkelijk kunt bezitten. Je hechten is het koesteren van de illusie, dat je alles naar jezelf toe kunt trekken en niet in de wereld kunt bestaan zonder voortdurend gestoord te worden door alles wat je trots het jouwe noemt.

Hopelijk heb ik het probleem duidelijk gesteld.

Reactie: Het probleem gaat verder dan dit. Denk maar eens aan mensen die hun land moeten verlaten en zich daartegenover niet soepel op kunnen stellen. Ook dit is een aspect hiervan.

Antwoord: Een ander voorbeeld dat echter geheel valt binnen de uitleg die ik u reeds gegeven heb. Indien ik alle mogelijke vormen van hechting en onthechting zou moeten weergeven, zou dit een vervelend onderwerp worden.

De basis van het door u genoemde probleem is wederom een niet begrijpen dat je alles wat je werkelijk hebt en bent, steeds in jezelf meedraagt, zodat dit van niets en niemand afhankelijk is. Je moet dit begrijpen om niet te zeer jezelf afhankelijk te waren van dingen die je niet voor altijd kunt beschouwen als behorende tot jouw leven. Herinnering, de gedachten die men kent, zullen blijven bestaan, ook zonder een nabijheid, indien zij voor het ik van wezenlijk belang waren. Afstand of zelfs dood kunnen daaraan niets veranderen. Ook zou men moeten beseffen, dat dergelijke vormen van gehechtheid, die in feite een soort bezitslust zijn, ook geestelijk schadelijk kunnen zijn. Ik herinner mij gevallen uit mijn eigen praktijk, waarbij dit op tragische wijze tot uiting is gekomen.

Wij hebben een soort afhaaldienst, waarbij wij aan overledenen hulp geven om zichzelf in ons bestaan te oriënteren. Ik heb een geval meegemaakt van een man en een vrouw, die inderdaad erg aan elkaar gehecht waren. Zij noemden het liefde, ofschoon ik mij wel afvroeg, in hoeverre gewoonte en bevrediging hier een rol speelden, in plaats van die veel edeler emotie die liefde nu eenmaal is. De man was gebonden met de problemen van de vrouw en zag dezen nog steeds als zijn eigene. Onmiddellijk, toen hij zich in onze wereld bewust werd, hield hij zich daarmee dan ook intens bezig. De vrouw stootte de man en zijn poging echter voortdurend af door haar beklag over het feit, dat zij hem niet meer vast kon pakken. Het gevolg was dat beiden onnodige moeilijkheden ondervonden. Had de vrouw beseft dat zij blij moest zijn met al wat zij nog bezat en alles, wat zij gehad had, maar verder diende te gaan met haar huidige mogelijkheden, dan was de eenheid tussen beiden verder blijven groeien en zou er geen afstand tussen beiden zijn ontstaan. Wat zowel voor de vrouw als voor de entiteit in de geest veel gunstiger zou zijn geweest.

Dit is maar een van de vele voorbeelden die ik u uit eigen ervaring zou kunnen vertellen. Ik zou met het geven van dergelijke voorbeelden tot in de eeuwigheid door kunnen gaan, zo schijnt het mij toe. Maar ik wil u dit niet aandoen, daar u nog niet weet wat eeuwigheid is.

Hebt u commentaar?

Vraag: Maar wij leven hier op aarde toch ook al in de eeuwigheid?

Antwoord: Ja. De eeuwigheid is een biefstuk, maar de mens kan die alleen vezel na vezel consumeren. U hebt volkomen gelijk, wanneer u zegt dat u in de eeuwigheid leeft. Zoals de worm gelijk had, toen hij sprak: Ik leef in de appel. Maar het dier wist niet eens hoe die vrucht er dan wel uitzag. De mens ziet eeuwigheid als een eindeloosheid van tijd. Eigenlijk is eeuwigheid meer een oneindige mogelijkheid, waarin geen tijd bestaat dan door de wijze, waarop je je eigen bewustzijn richt. Wat nog wel iets anders is. Maar u hebt gelijk: u bent er deel van, al weet u niet precies wat het is. Maar als een goed mens telt u toch nog steeds met uren, maanden, jaren. Vooral op oude jaar, als met het toenemen van het aantal borrels de goede voornemens komen, die later met de kater sterven op nieuwjaarsdag.

Hebt u nog commentaar of iets anders?

Vraag: Kunt u iets zeggen over antroposofie?

Antwoord: Wat kan ik u daarvan vertellen, wat niet beter in boeken staat, of de antroposofen u beter kunnen vertellen? Ik stel het dan maar zo:

De mens verzamelt weten. Dat weten is niet alleen een verstandelijk weten. Wanneer je dit geheel van het menselijke weten samenbrengt, krijg je een beeld van het menszijn. Maar dit beeld betekent dan gelijktijdig de mogelijkheid je als mens in de wereld, die je beseft, te oriënteren. Het geheel van de antroposofie komt in feite hierop neer. Je gaat uit van de harmonische eenheid, die je benadert door het samenvoegen van al wat de mens kent en zoekt vanuit dit beeld van harmonie een wijze om disharmonie op te heffen en wel door het aan een disharmonie toevoegen van een kleine harmonische waarde.

Wat mogelijk erg kort is, maar binnen dit bestek volledig genoeg lijkt. Het heeft weinig zin u duidelijk te maken hoe antroposofie zich ontwikkelt uit theosofie enz. enz. U bent in de gelegenheid daarover gehele bibliotheken door te werken wanneer het u werkelijk interesseert.

Hebt u commentaar?

Vraag: Op het ogenblik is er een controverse: een man heeft een 5-jarig kind gedood. Hij wilde geld ervoor maken, maar werd zenuwachtig en wurgde het. Nu zegt de ene partij dat je dit niet streng genoeg kunt straffen, terwijl de andere partij stelt dat je met die man evenveel medelijden moet hebben als met het slachtoffer. Wat is hier uw mening?

Antwoord: U vraagt mij een mening. Het volgende is dan ook primair mijn persoonlijk inzicht. Wanneer je een maatschappij hebt, zo is dit een structuur die alleen kan bestaan zolang er een mate van ordening aanwezig is. Deze ordening houdt in, dat er sprake is van een bescherming van alle delen van de gemeenschap tegen eenieder die buiten of tegen de regels van de maatschappij optreedt.

Voor mij is hier de vraag dus niet van belang hoe het gaat met de dader. De vraag is eerder, hoe je de gemeenschap tegen een voorkomen van dergelijke dingen het beste kunt beschermen. En dan geloof ik, vanuit mijn standpunt redenerende, dat de beste weg is mensen die zo handelen, uit die maatschappij te verwijderen en wel zo volledig mogelijk. Let wel: dit betekent niet dat ik geen begrip heb voor alle daden en spanningen, alle gedachten en problemen van de dader. Er zijn bepaalde complexen bij gemoeid en wij kunnen de oorzaak van deze wijze van handelen psychologisch verklaren, zelfs duidelijk maken dat de dader op het ogenblik van zijn daad niet geheel zijn normale zelf was - dus verminderd toerekeningsvatbaar moet worden geacht. Maar voor mij staat als een paal boven water vast dat deze dader - en velen die reageren, zoals hij deed - eigen belangen tegen de gemeenschapsbelangen en zekerheden in wilde dienen. Voor mij staat eveneens vast dat hij daarbij middelen niet schuwde, die volgens mij en volgens de gemeenschap verwerpelijk waren. Mijn conclusie dat verwijdering de enige redelijke oplossing is, vloeit hieruit voort. Want het gaat niet alleen maar om dit ene geval.

Je moet kiezen. Wil je een gemeenschap waarin eenieder in de eerste plaats de plicht heeft zichzelf tegen de aanvallen en listen van een ander te verdedigen, dan moet je hem daartoe ook alle middelen, inclusief recht van vereniging en het alleen of in samenwerking optreden met

wapens in de hand, toestaan. Je kunt natuurlijk ook kiezen voor een gemeenschap waarin de orde van bovenaf wordt gehandhaafd. In dat geval moet je een beperking van je vrijheid aanvaarden in ruil daarvoor, terwijl eenieder die dergelijke beperkingen niet wil aanvaarden, voor de gemeenschap een gevaar vormt en niet binnen die gemeenschap als volwaardig lid te handhaven is. Wanneer ik zie wat er in uw wereld en land de laatste tijd gebeurt, zo doet veel daarvan mij belachelijk aan. Laat mij u enkele voorbeelden geven:

Er zijn mensen die volgens de normen van de gemeenschap nog niet werkelijk presteren, dus produceren. Want uw maatschappij is nu eenmaal een productiegemeenschap. Wanneer nu mensen die niet produceren op grond van de welvaart van de producerenden een claim menen te mogen leggen op een deel van het gemeenschapsinkomen, is dit niet juist. Zij hebben geen rechten. Hetgeen zij ontvangen is een gave, niets iets wat hen toekomt. Uw land geldt als een welvarend land. Dit heeft het mede te danken aan de wijze waarop de gemeenschap in dit land functioneert. Nu gaat uw land zeggen: Wij, als land, zijn verplicht om hulp te verlenen aan landen, waar het bestaan minder goed is. Ook hier wordt m.i. een fout gemaakt. Dit is n.l. een totalitaire benadering van de zaak. Wanneer men zou zeggen: het is nodig om te helpen, wij geven allen die dit willen doen, alle mogelijkheid dit ook werkelijk te doen, zou ik daartegen geen bezwaren hebben, maar het in tegendeel lovenswaardig noemen. Ik heb hier echter bezwaar tegen, dat "ontwikkelingshulp" als een plicht van de staat wordt gezien. Die staat kan m.i. niet in de rechten treden van burgers op die punten waar de burger zonder schade voor de gemeenschap in staat is een eigen beslissing te nemen. Op het ogenblik dat je dit uit het oog verliest, kom je tot een dictatuur. Of een dergelijke dictatuur nu verder een economisch, politiek dan wel ander karakter, bv. een ambtelijk, draagt, doet verder niet ter zake.

Op het ogenblik dat je uitgaat van een democratie, waarin eenieder een eigen bezit kan hebben en het recht heeft daarover te beschikken, kun je ook niet ten bate van de gemeenschap of de gehele wereld die rechten gaan beperken. Je kunt hoogstens trachten de mensen duidelijk te maken dat het niet goed is deze eigendomsrechten altijd en alleen ten eigen bate uit te oefenen. Wanneer ik zie hoeveel er bv. onnodig vernield wordt, kom ik tot de conclusie, dat een wanorde wordt aanvaard die, gezien de opzet van deze gemeenschap, niet aanvaardbaar is. Zij moet dan ook volgens mij bestreden worden en wel met alle middelen. Dat is voor het welzijn, de gezondheid van een gemeenschap veel belangrijker dan de vraag of voldoende subsidies worden gegeven voor z.g. culturele doeleinden. Want volgens mij is cultuur datgene wat in het volk als geheel zetelt, niet datgene wat door elitaire groepen als zodanig wordt voorgesteld. Het verkeer is vaak een grote chaos. Maar dat is volgens mij voor een zeer groot deel te wijten aan het feit dat de deelnemers aan dit verkeer zich niet houden aan de regels die daarvoor gesteld zijn. Dan is handhaven van die regels even belangrijk of belangrijker dan het aanleggen van nieuwe wegen, die zonder orde al snel van dezelfde euvelen blijken zullen gaan geven.

Mijn stelling is dat, zo er regels zijn, men die regels ook zeer strak en zonder enige uitzondering zal moeten handhaven. De redenen en beweegredenen van overtreders doen daarbij dan niet ter zake. Wil men dit niet aanvaarden, dan is de enige andere oplossing de structuur van de gehele gemeenschap te wijzigen. De toestand zoals die op het ogenblik bestaat, is een soort compromis. Men heeft natuurlijk wel medelijden met het slachtoffer van de moord, waarover u sprak. Maar goed bezien heeft men meer medelijden met de dader. Dit is in de bestaande maatschappelijke opzet onduidelijk en onaantvaardbaar. Het slachtoffer is degene waartegen volgens de normen van de gemeenschap onrecht is gepleegd. Als zodanig is de gemeenschap verplicht het slachtoffer te verdedigen en alle potentiële slachtoffers te beschermen. Het is niet de taak van de gemeenschap de dader te verdedigen.

Alles wat ik nu zeg zal velen van u vreemd in de oren klinken. Maar ik meen dat je als mens een keuze moet doen en kunt kiezen tussen een anarchische maatschappij, waarin eenieder voor zich kan en moet vechten. Maar dan ook geen sociale bijstand, AOW, WW en welke weeten de moderne wetgever nog meer gehad kan hebben. Dan is er geen sprake van verantwoordelijkheid van dit deel van de gemeenschap, voor dit en dat deel van de gemeenschap, of voor iets anders. Dan is er geen sprake meer van een planingsmaatschappij, maar doet eenieder wat hij of zij wil. Zelfs indien de mensen - wat onvermijdelijk lijkt - tot samenwerking komen, zullen zij dit

alleen doen, zo lang als zij dit willen en op de wijze, waarop zijzelf dit wensen. Wie in een situatie komt die hij niet wenst, heeft in een dergelijke opzet het recht zich van alle banden los te maken met alle middelen die hem daartoe ten dienste staan, zoals anderen het recht hebben met hun middelen de ander te dwingen, indien zij dit wensen. Kortom, een gemeenschap waarin het recht van de sterkste heerst. Velen zullen iets dergelijks verwerpen en mogelijk kiezen voor bv. een dictatoriale maatschappijvorm. In een dergelijke gemeenschap is de meest strikte ordening noodzakelijk en onvermijdelijk, want de groep is gebaseerd op het feit dat een enkele mens snel en doeltreffend beslissingen kan nemen.

Het zal u bekend zijn dat een democratische gemeenschap, zelfs indien een parlement daarin optreedt, tot het nemen van snelle beslissingen niet in staat is. Een dictatuur, of deze nu koninklijk, ambtelijk, militair of anderszins bestaat, valt of staat met de persoon die de macht in handen heeft. Absolute gehoorzaamheid aan deze en onderwerping is een eerste noodzaak voor een juist werken van een op dictatuur berustende gemeenschap. Een andere vorm is de democratie. Deze is uit de aard der zaak een praatmaatschappij, die niet snel kan reageren en in haar reacties dermate verdeeld pleegt te zijn, dat zij over het algemeen eerst onbewust en zonder meer de gevolgen opvangt van omstandigheden, die mogelijk wel voorzien waren, maar waarop men eenvoudig niet reageren kon, omdat er te veel verschillende belangen en meningen waren. Een democratie wordt onhandzamer naarmate er meer wetten, regels e.d. bestaan. Om het eenvoudig te zeggen: Naarmate de bureaucratische en technocratische top van een democratie groter wordt, vermindert de waarde als democratische eenheid en wordt gelijktijdig de mogelijkheid tot beslissing kleiner, wanneer het gaat om de noodzaak op zeer korte termijn te reageren.

Een democratische gemeenschap dient zich daarom te beperken tot een minimum aan werkelijk onvermijdelijke regelingen, alleen reeds om het onderlinge verkeer binnen de gemeenschap zo goed en eerlijk mogelijk te laten verlopen. Alle regels dienen zo eenvoudig mogelijk te worden geformuleerd en dienen zonder enige uitzondering te worden toegepast. In al deze vormen van samenleving zal het recht niet beschouwd mogen worden als een recht doen, maar als het handhaven van de rechten van de gemeenschap als geheel tegenover allen die zich, hoe dan ook, buiten die gemeenschap hebben gesteld. Werkelijk recht kun je als mens toch niemand doen. In het door u geciteerde geval kun je mogelijk duidelijk maken dat de dader maar een arme zieke is. Ik heb er niets op tegen dat men dit stelt. Ik zal er zelfs geen bezwaar tegen maken dat men de dader op vrije voeten stelt, maar dan alleen, indien men ook in staat is het gewurgde kind weer tot leven te brengen. Daar de gemeenschap het tweede niet kan doen, heeft zij volgens mij tegenover de slachtoffers - ook de ouders van het kind en de velen die nu opeens in angst om hun eigen kind verkeren - niet het recht het andere te doen. Zou de gemeenschap toch besluiten daders alleen symbolisch te straffen of te gaan "genezen", dan zal zij daarmee in mijn ogen zichzelf bespotten en haar gehele systeem van wetten waardeloos maken.

Ik hoop, dat u mij zult vergeven dat ik deze, u mogelijk reactionair in de oren klinkende rede heb uitgesproken.

Vraag: Is een tijdig erkennen van dergelijke gevaren, van agressie, mogelijk?

Antwoord: Dat is niet goed mogelijk. Schep de technische middelen om dergelijke dingen tevoren te constateren en men kan meer gedachten beïnvloeden enz. Dan duurt het niet lang, of onder het mom van een oligarchische regering heerst er een psychisch-technocratische dictatuur.

Neen. Indien u de huidige vorm van bestaan wilt handhaven, is er maar één oplossing: alle niet passende zaken bestraffen door de daders uit te roeien, dan wel uit de gemeenschap zo uit te stoten, dat zij daarin niet onbemerkt terug kunnen keren. U kunt iets dergelijks desnoods ook bereiken door alle daders te doden of te isoleren. Maar u kunt ze in ieder geval niet tot betere gemeenschapsleden maken door hen volgens de nu gangbare methoden "her op te voeden". Wat men kennelijk niet begrijpen wil, is het volgende: een veroordeelde kan onder druk goed functioneren, maar zodra die druk wegvalt en de onvermijdelijke regels hem niet meer beheersen als tijdens zijn detentie, is de verleiding groot om weer tegen de regels van de

gemeenschap in zich voordelen te bezorgen met alle gevolgen daarvan. Ook voor z.g. zieken geldt dit. Wij kunnen het resultaat aflezen aan de reacties van psychopaten met verlof, zo goed als bij gevangenen, die ontslagen worden. Zij reverteren tot zichzelf en in vele gevallen houdt dit een gevaar in voor de - weerloze - leden van de gemeenschap, die hen weer moeten opnemen. Men heeft kennelijk ondanks alle psychiatrische pretenties nog niet de kans gezien om zelfs maar op pavloviaanse wijze de asocialen aan sociale normen onderdanig te maken.

Wie zich dit realiseert, kent enkele alternatieven: Lijfstraffen, waarbij je de persoonlijkheid van de dader tracht te breken, omdat deze de wet brak, de verwijdering uit de gemeenschap als tweede keuze. Maar wel te verstaan niet door opsluiting in een gevangenis, want dat haalt niets uit. Men zou dergelijke mensen moeten onderbrengen in een door hen niet zonder meer te verlaten gemeenschap, waar in zij vrijelijk kunnen verkeren met allerhande mensen van soortgelijke instelling. De praktijk heeft uitgewezen, zowel in de V.S. als in Australië, dat dergelijke misdadigersgemeenschappen zich zeer snel plegen te ontwikkelen tot zeer goede, bruikbare sociale gemeenschappen. De misdadigers reageren dan zo, omdat er nu voor hen een noodzaak bestaat, daar zij niet meer met schapen, met weerloze slachtoffers, te maken hebben en niet meer door andere wetten dan hun eigene beschermd worden.

Een laatste punt wat in dit verband genoemd moet worden, is de maatschappelijke misvatting dat men voor alles moet zorgen voor de zwakkeren. Want naarmate men de zwakken beter beschermt, zullen er meer zwakken komen. Indien men reageert, zoals vaak gebeurt: wij moeten de zwaksten beschermen en daarom moeten wij ook bij de rechtspleging rekening houden met datgene, wat de misdadiger tot zijn misdaad brengt, zo stel ik: hierdoor bevordert u in wezen het voortbestaan en verder ontstaan van die misdaad en gelijktijdig het onvermogen van de gemeenschap zich daartegen op doeltreffende wijze te beschermen. Indien u dit in een dilemma plaatst, dient u zaken die nu als misdaad gelden, niet meer als zodanig te beschouwen en zo zonder straf voor eenieder gelijkelijk mogelijk te maken.

U wilde opmerken: maar de kinderen dan? Die zijn toch ook zwakkeren? Kinderen zijn volgens mij de verantwoordelijkheid van hun voortbrengers. Persoonlijk ben ik geneigd daaraan toe te voegen, dat deze verantwoordelijkheid dient op te houden bij het bereiken van het dertiende of veertiende jaar. Mogelijk zouden de kinderen ook nadien nog rechten op hun ouders moeten kunnen doen gelden, gezien de noodzaak van een verdere opvoeding, maar daartegenover zouden dan volgens mij nauw omschreven plichten moeten staan. Ik geloof n.l. niet in het recht dat vele kinderen menen te hebben op kosten van hun ouders of de gemeenschap alles te mogen doen en leren wat zij willen, zonder daarin zelf mede te investeren.

Vraag: Maar een kind van 5 jaren bv.?

Antwoord: Wanneer dat gedood zou worden, is dat natuurlijk erg jammer. Maar dan zijn volgens deze regels de ouders tekortgeschoten. Indien de gemeenschap meent dat deze verantwoordelijkheid voor de ouders te zwaar is, kan men teruggrijpen - met onderling goedvinden - op regels die in bepaalde primitief genoemde gemeenschappen nog steeds gelden, n.l. dat alle ouderen voor kinderen onder een bepaalde leeftijd zelf en geheel verantwoordelijk zijn, zodat de bescherming van het kind voor het eigen belang van alle ouderen dient te gaan. Falen hierbij kan gevolgd worden door uitstoting uit de gemeenschap. Het gaat er niet om, welke vorm van gemeenschap u kiest, het gaat erom dat men zich aan de regels daarvan houdt, zonder liefdoenerij en uitzonderingen.

Een van de feilen van uw gemeenschap is wel dat men zich niet meer werkelijk voor zijn medemensen verantwoordelijk wil voelen en als uitvlucht zegt: er zijn bevoegde instanties. Laten die de zaak maar afhandelen. Als er brand is, moet je volgens mij helpen om te blussen zo goed je kunt en volstaat het niet te mopperen op de brandweer die te laat kwam om de zaak te redden. Wat de kinderen betreft: in pionier gemeenschappen werden de kinderen strenger opgevoed dan nu gebruikelijk is, maar men leerde hen zichzelf te redden en alle gevaren en feiten van het bestaan onder ogen te zien. Daarnaast namen alle volwassenen binnen de gemeenschap alle tijd voor de kinderen en voelden zich voor hen verantwoordelijk, eigen of niet.

Belangrijk is ook het feit dat de vrijheid die het kind krijgt, gelimiteerd wordt. Hierdoor zullen vele gevaren voor het kind reeds worden uitgeschakeld, vooral wanneer het zo goed mogelijk en zo duidelijk mogelijk verklaard krijgt, waarom bepaalde beperkingen noodzakelijk zijn. Vele ouders van heden menen dat zij de verantwoordelijkheid voor hun kinderen toch niet geheel alleen kunnen dragen; tot hen wil ik zeggen: u kunt dit wel degelijk, maar u wilt het niet, want zonder dat is het gemakkelijker leven. Geen wonder: Uw maatschappij heeft het delegeren van verantwoordelijkheden tot een regel gemaakt, ook op die gebieden waar dit ten hoogste een zelden voorkomende uitzondering zou mogen zijn.

Laat mij nog even mijn hart verder luchten. U hebt mijn mening gevraagd en ik heb u die ook gegeven, wat betekent dat andere benaderingen voor deze problemen wel degelijk denkbaar zijn. Maar mijn persoonlijke voorkeur bij dit alles gaat in de richting van de anarchie. Men zal mij tegenwerpen dat orde noodzakelijk is. Mijn antwoord daarop luidt: Wanneer je een dierengemeenschap hebt, is het normaal dat de sterksten overleven. Zo blijft het ras gezond. In een anarchie zal dit eveneens het geval zijn. De meest inventieven zullen overleven, zij die voor het heil van het nageslacht en de gehele wereld het meeste kunnen betekenen. In de doorsnee geordende maatschappij overleven echter de zwaksten - omdat die zich niet verzetten - en degenen die op de kudde parasiteren. De middelmaat zal steeds meer hoogtij vieren en het vermogen van het ras zichzelf te handhaven, wordt steeds meer afgezwakt. Daaraan kan zelfs de geest niets veranderen. Mijn betoog voor hardheid in de benadering van zowel misdadigers als burgers berust dan ook op mijn wens een sterk en geestelijk belangrijk mensdom te zien voortbestaan. Ik houd niet van een maatschappij, waarin mensen worden gedegradeerd tot kuddedieren, die werken ten behoeve van enkele slimmelingen, al noemen die zich dan verdedigers van idealen, sociaalbewuste bankiers e.d. Vandaar mijn voorkeur voor de anarchie.

Ik geloof, dat elke mens zou moeten vechten voor het bestaan en alles, wat hij daarin bereikt. Want eerst wanneer je voor iets vecht, weet je, wat het je waard is en wat het je werkelijk kost. Wanneer je niet vecht voor hetgeen je bereikt, ben je geneigd jezelf te overschatten en de verplichtingen, die bereiken altijd met zich brengt, te onderschatten. Vandaar.

Goedenavond.

d.d. 23 augustus 1974